

WIL CHINA DE WERELD OVERHEERSEN?

Globalisering met Chinese karakteristieken

door
Jonathan Holslag

MO* PAPER

nummer 2 – november 2006

www.mo.be

MO*papers is een serie analyses die uitgegeven wordt door Wereldmediahuis vzw. Elke paper brengt fundamentele informatie over een tendens die de globaliserende wereld bepaalt. MO*papers worden toegankelijk en diepgaand uitgewerkt.

MO*papers worden niet in gedrukte vorm verspreid. Ze zijn gratis downloadbaar op www.mo.be. Bij het verschijnen van een nieuwe paper wordt een korte aankondiging gestuurd naar iedereen die zijn of haar e-mailadres bezorgt aan mopaper@mo.be (onderwerp: alert)

Redactieraad MO*papers: Bart Bode (Broederlijk Delen), Gerrit De Vylder (Lessius Hogeschool Antwerpen), Ann Cassiman (Cultures and Development Studies, KU Leuven), Nathalie Holvoet (Instituut voor Ontwikkelingsbeleid en -beheer Universiteit Antwerpen), Jan Vannoppen (Vredeseilanden), Rudy De Meyer (11.11.11), Bart Horemans (Pax Christi Vlaanderen), Catherine Vuylsteke (De Morgen), Gie Goris (MO*), Lieve De Meyer (eindredactie), Emiel Vervliet (hoofdredacteur).

Jonathan Holslag is onderzoeker bij het Brussels Institute of Contemporary China Studies (BICCS) van de Vrije Universiteit Brussel. Hij publiceerde zowel in populaire als in wetenschappelijke media over het buitenlandbeleid van China, strategische kwesties in Azië, geweld en ontwikkeling en tal van andere internationale vraagstukken. Hij werkt momenteel aan een nieuw boek over China en India en de impact van beide landen op de regionale samenwerking in Azië. Jonathan Holslag was lange tijd betrokken bij organisaties als Pax Christi en Oxfam Wereldwinkels.

Informatie: mopaper@mo.be of MO*paper, Vlasfabriestraat 11, 1060 Brussel

Suggesties: emiel.vervliet@mo.be

Wereldmediahuis is ook uitgever van het maandblad MO* en van www.mo.be

Overname van de teksten is toegestaan mits toestemming van auteur en uitgever.

[inleiding]

Tien procent economische groei in 2005. Een vervijfvoudiging van de export tussen 1995 en 2005. Het kan niet anders dan dat de economische opmars van China zich ook vertaalt in meer invloed op het wereldtoneel. Van de olievelden in het Russische Verre Oosten tot Silicon Valley op de Amerikaanse westkust en van de uraniummijnen in Zimbabwe tot de Scandinavische IT-centra: op al deze plaatsen zijn Chinese commerciële en diplomatieke vertegenwoordigers steeds prominenter aanwezig. Peking weet heel goed hoe het beleidsmakers in Europa en de Verenigde Staten kan charmeren door bekoorlijk uit te pakken met zijn enorme investeringsmarkt. Het succes van deze aanpak blijkt bijvoorbeeld uit de talrijke hoge delegaties die met grootse plannen afreizen naar het beloofde land in Azië. In de derde wereld liggen de verwachtingen zo mogelijk nog hoger. Neem bijvoorbeeld Afrika. Tussen 1990 en 2005 slaagde China erin om de handel met dat continent te vertienvoudigen. Vooral grondstoffen vormen een gegeerd doelwit. Chinese oliebedrijven zijn neergestreken in tientallen staten: in Soedan, Venezuela, Angola, Nigeria, ... In heel Centraal-Afrika zijn Chinese mijnbouwfirma's ijverig op zoek naar kobalt, koper en andere kostbare ertsen. Ook in de Chileense mijnschachten zwaaien Chinezen de plak.

Maar China heeft niet alleen een grote economische impact; het land drukt ook een steeds grotere politieke stempel. Zo slaagde de Volksrepubliek erin om bij de meeste ontwikkelingslanden de diplomatieke erkenning af te kopen ten koste van Taiwan. Peking blijkt bovendien in toenemende mate een belangrijke factor in de politieke besluitvorming te zijn. Tijdens de presidentsverkiezingen in Zambia was China het geschilpunt tussen de twee belangrijkste kandidaten: houden we de Chinezen te vriend of jagen we de 'uitbuiters' onze mijnen uit? In Angola en Tsjaad zorgden Chinese overheidsleningen ervoor dat de regeringen in beide landen het Internationaal Monetair Fonds de deur wezen. Daarnaast hebben Chinese diplomaten steeds meer in de pap te brokken binnen regionale organisaties als de Afrikaanse Unie.

De Chinese ambities ten aanzien van zijn nabije omgeving, de Verenigde Staten, Europa en de derde wereld komen uitgebreid aan bod in het boek *Macht of mythe? Achter de schermen van het Chinese groeimirakel*. Dit werk besteedt veel aandacht aan de binnenlandse transitie, maar ook aan de internationale koers van China. Het maakt een kritische balans op van China's kansen om uit te groeien tot een wereldmacht. Deze paper is geenszins een samenvatting van *Macht of Mythe?*, maar voegt een nieuwe dimensie toe aan het verhaal door na te gaan hoe Peking de globalisering mee wil sturen door standvastig post te vatten in belangrijke internationale organisaties. Om te beginnen sta ik stil bij de Chinese opvattingen over het fenomeen globalisering en de wijze waarop de Volksrepubliek wil omgaan met de bestaande richtlijnen aangaande de wereldhandel, de mensenrechten, democratie en veiligheid. Vervolgens werpen we een blik achter de schermen van de Verenigde Naties, de Wereldhandelsorganisatie, het Internationaal Muntfonds en de Wereldbank. Telkens wordt duidelijk hoe Chinese vertegenwoordigers gebruik maken van diplomatieke spitstechnologie om de agenda van deze machtsbastions te beïnvloeden.

CHINA EN DE GLOBALISERING

De globalisering kan landen op hun grondvesten doen daveren. De grenzeloze mobiliteit schept een klimaat van onzekerheid. Een aandeelhoudersvergadering kan beslissen om een bedrijf met enkele duizenden werknemers te sluiten en de productiecapaciteit te verhuizen naar een lagelonenland. Met één muisklik is het internationale flitskapitaal in staat de boekhouding van een land grondig overhoop te gooien. Diezelfde beweeglijkheid van kapitaal, technologie en kennis kan eveneens resulteren in een economische opbloei. Macht en onmacht worden vandaag dus bepaald op basis van het vermogen waarmee een bepaalde speler de stromen van kapitaal, informatie en personen in zijn voordeel weet te sturen. Tot voor kort was het roer bijna uitsluitend in handen van westerse staten en de grote internationale bedrijven die er hun thuisbasis hebben.

De afgelopen decennia is vooral China er echter in geslaagd om de westerse controle op de globalisering beetje bij beetje te doorbreken. Na een lange periode van binnenlandse onrust en armoede besliste Deng Xiaoping in 1978 van China's zwakte een sterkte te maken. Hij stelde de enorme Chinese bevolking als een eindeloos arbeidsreservoir ter beschikking van de internationale markt. De gevolgen bleven niet uit. Sinds de jaren 1980 is de globalisering zich aan het heroriënteren op het Oosten. In 1980 trok China amper een duizendste van de wereldwijde buitenlandse investeringen aan; in 2004 was dat een tiende. Gedurende deze periode groeide het Chinese aandeel in de wereldhandel van 0,7 tot 7 procent. China's toenemende invloed op de globalisering is dus een vrij spontaan gevolg van de werking van de internationale markt.

Maar er is meer aan de hand. De Chinese overheid is vast van plan om van deze eeuw de eeuw van China te maken. Daarom voert zij zelfverzekerd campagne voor een nieuwe globalisering. Die moet ontwikkelingslanden als China de mogelijkheid bieden om zich te moderniseren. Deze gedachte is echter niet nieuw. Vlak na de stichting van de Volksrepubliek in 1949 lanceerde Mao Zedong zijn offensief tegen de imperialistische wereldorde waarin Moskou en Washington hun heerschappij uitbouwden door middel van geweld, chantage en uitbuiting. Om aan deze situatie een einde te maken, zette Mao vijf principes voorop:

- 1 landen moeten elkaars zelfbestuur en soevereiniteit respecteren;
- 2 landen zien af van agressie ten opzichte van elkaar;
- 3 geen enkel land bemoeit zich met de interne keuken van een ander;
- 4 men moet streven naar gelijkheid en wederzijds voordeel;
- 5 vreedzaam samenleven is het ultieme doel.

Deze ideeën geven de bezorgdheden van de jonge, zwakke Chinese staat goed weer. Peking beschikte in die tijd echter nauwelijks over kanalen om deze vijf principes te propageren. Het economische en diplomatieke gewicht van China was zeer gering. Hoewel Mao dikwijls overlegde met ambtsgenoten uit andere ontwikkelingslanden, bleken overeenkomsten en bondgenootschappen vaak van korte duur. China had aanvankelijk ook nauwelijks toegang tot internationale instellingen als de Verenigde Naties, de Wereldbank en het Internationaal Muntfonds. In feite was het land

gedwongen om van de zijlijn machteloos toe te kijken. In de jaren 1970 kwam daar geleidelijk aan verandering in. Dankzij de pragmatische politiek van Deng Xiaoping kwam de economische groei vastberaden op gang. Peking werd ook toegelaten tot een aantal belangrijke internationale vergaderingen. In ruil daarvoor moest China echter plat op de buik gaan voor het Westen. De Volksrepubliek liet zich door de Verenigde Staten inspannen in de strijd tegen het Sovjet-communisme. De economie diende te worden hervormd zodat Amerikaanse, Europese en Japanse investeerders het naar hun zin hadden. Eén mistap kon volstaan om China opnieuw droog te leggen en in politieke quarantaine te plaatsen. In 1989, tijdens de nadagen van de Koude Oorlog, vertrouwde Deng Xiaoping de Tanzaniaanse president Julius Nyerere toe: "Het lijkt erop dat één Koude Oorlog op zijn einde loopt, maar dat er al twee nieuwe zijn begonnen. De ene wordt gevoerd tegen alle landen van het Zuiden en de derde wereld, de andere tegen het socialisme. Met de promotie van het kapitalisme woedt een oorlog tegen de derde wereld zonder geweren. ... Thans streven de rijke landen van de G7 ook naar hegemonie."

Ondanks de toegeeflijke houding heeft China nooit afstand gedaan van zijn oppositie tegen de 'globalisering van de machtigsten'. Gedurende de jaren 1980 en 1990 heeft de Volksrepubliek zich weliswaar steeds als underdog opgesteld, maar zij is trouw gebleven aan haar principes. Om verschillende redenen zijn deze idealen sinds enkele jaren met een grotere vastberadenheid weer aan de oppervlakte verschenen. Allereerst is het binnenlandse moderniseringsproject in een cruciale fase aanbelaand. De voorbije decennia heeft China zich bijna slaafs geschikt naar de eisen van buitenlandse investeerders. Om het groeimirakel te kunnen realiseren, heeft de regering staatsbedrijven opgedoekt, grenzen opengesteld, wetten herschreven, de sociale zekerheid aangepast, enzovoort. Steeds meer wordt echter duidelijk dat het economische succes niet vreemd is van ernstige neveneffecten. Sociale onrust, werkloosheid en vervuiling zijn maar enkele voorbeelden. In 2005 waren er meer dan 70.000 grote manifestaties van misnoegde boeren en arbeiders. Sommige demonstraties leidden tot heuse veldslagen met de ordediensten. Herhaaldelijk werden daarbij gemeentehuizen en fabrieken geplunderd. De migratie van plattelandsbewoners naar de steden dreigt helemaal uit de hand te lopen. Voor miljoenen nieuwe gelukzoekers draait de verhuis uit op een pijnlijke en kostelijke ontgoocheling. De industrialisatie betekent ook een zware aanslag op de natuurlijke rijkdommen van het land.

De Chinese overheid is dus toe aan een grondige herbezinning. Heeft zij er wel zo goed aan gedaan om zich bijna onvoorwaardelijk over te geven aan de globalisering die China heeft doordrongen van consumentisme en die bovendien zeer ongelijk inwerkt op het Chinese grondgebied? Het verzurende sociale klimaat heeft op zijn beurt een invloedrijke ideologische oppositiebeweging op de been gebracht. Internetforums, boeken en pamfletten die 'het kapitalisme van het wilde westen' aan de kaak stellen, zijn razend populair. Het eigengereide agressieve buitenlandbeleid van de Amerikaanse president Georges W. Bush is koren op de molen van de talrijke Chinezen die de overheid ervan beschuldigen blindelings te gehoorzamen aan het dictaat van Washington. De kritischere houding volgt dus op de sociale en economische groeipijnen.

Een tweede aanleiding voor China's recente herbezinning over het fenomeen van de globalisering betreft de toenemende economische assertiviteit. Ondanks het sociale tumult is het land er zonder meer in geslaagd uit te groeien tot een economische

grootmacht. De overheid is er zich zeer goed van bewust dat het moment rijp is om dit gewicht en vooral de hooggespannen verwachtingen te valideren in de vorm van politieke invloed op de internationale scène. “Niemand kan nog langer om ons heen,” stelt een Chinese industrieel. “Hoewel onze economische transitie verre van voltooid is, hebben wij de grote bedrijven en dus ook de machtige staten in onze greep.”

Tot slot is ook de diplomatieke ervaring van tel. De afgelopen jaren hebben Chinese vertegenwoordigers zich ingenesteld in talrijke internationale instellingen, waardoor zij het klappen van de zweep zeer goed kennen. Onder Mao wist Peking enkel hoe het de internationale samenwerking kon *verstoren*. Thans beheerst China de kundigheid om de internationale samenwerking te *sturen* en de diplomatieke agenda in te vullen met het oog op de nationale belangen.

Nieuwe economie

In de huidige context van globalisering stelt China zich dus op als een staat die zeer goed beseft welke zijn zwaktes en sterktes zijn. Hoe vertaalt deze benadering zich in concrete doelstellingen? Het oorspronkelijke idee dat ontwikkelingslanden een kans verdienen, blijft als een paal boven water staan. Ondanks haar economische gewicht beschouwt de Volksrepubliek zichzelf als een deel van de derde wereld. China moet nog een lange weg afleggen op een pad vol obstakels en valkuilen. Maar het land weigert zich neer te leggen bij een economische orde waarin een klein aantal machtige landen en internationale bedrijven beslist over het lot van de rest van de wereld. “Wij moeten streven naar een nieuwe rechtvaardige economische orde,” oreerde de voormalige eerste minister Zhu Rongji. De huidige regering van president Hu Jintao vertaalde deze nieuwe orde naar ‘vijf evenwichten’ die moeten gegarandeerd zijn: het evenwicht tussen stad en platteland, economische en politieke ontwikkeling, de ontwikkeling van de mens en die van de natuur, de ontwikkeling in het binnenland en die in het buitenland en tot slot de balans tussen de belangen op korte en op lange termijn.

Vandaag bindt China de kat de bel aan door een campagne te voeren tegen de zogenaamde ‘Washington Consensus’. Deze term slaat op het recept dat het Westen, met de Verenigde Staten op kop, voorschotelt aan ontwikkelingslanden om hun economische groei te bevorderen. De speerpunt in dit model is de rol van de overheid in de economische transitie: volgens de Washington Consensus moet de staat zich zoveel mogelijk terugtrekken en zijn handen van de markt afhouden. Daarnaast wordt de nadruk gelegd op drastische maatregelen zoals snelle privatisering, aanpassing van de wisselkoers van de nationale munteenheid, enzovoort. Peking trekt deze aanpak in twijfel en wijst erop dat er geen eenvormig economisch model bestaat. “Er zijn enkele landen die proberen hun eigen waarden, economische regels en sociale normen aan andere landen op te dringen en zo eenzijdig de spelregels van de globalisering bepalen,” betoogde de voormalige president Jiang Zemin tijdens een ontmoeting met enkele Afrikaanse ambtsgenoten. “Deze aanpak is onverstandig: iedere staat dient op basis van de binnenlandse context zijn eigen koers uit te stippelen.” De ‘Nieuwe Economie’ die China voorstaat, plaatst het belang van de staten voorop. Eerst is er nood aan een sterk bestuur, dan pas is economische ontwikkeling mogelijk en kan de modernisering van de samenleving plaatsgrijpen. Het eerste twistpunt gaat dus over de rol van de politiek. *Laissez faire*, dicteert de Washington Consensus. Er is nood aan actieve sturing, beweert China.

Een tweede verschil betreft de positie van de overheidsbedrijven. De Chinese overheid heeft zich intussen verzoend met het standpunt dat privé-bedrijven doorgaans efficiënter werken dan staatsbedrijven. In de Volksrepubliek zelf is het aandeel van de overheidsbedrijven in de nationale productie teruggelopen van bijna honderd procent in 1978 tot 35 procent in 2005. Toch weigert Peking zich te ontdoen van alle staatsbedrijven. In verschillende strategische sectoren als communicatie, energie en spits technologie houdt de regering de teugels strak in handen. Andere staten moeten eveneens hun 'nationale kampioenen' koesteren, zo verwoordde de Chinese minister van Buitenlandse Handel. Dit moet vooral ontwikkelingslanden toelaten om de controle te behouden over hun rijkdommen zoals grondstoffen en energie. Ook China heeft hier alle baat bij. Chinese bedrijven schuimen wanhopig de internationale markt af op zoek naar natuurlijke rijkdommen. Op een vrije grondstoffenmarkt zouden zij nooit kunnen opboksen tegen hun grote concurrenten uit de Verenigde Staten, Europa, Japan en Australië. Politieke onderhandelingen daarentegen scheppen wel mogelijkheden.

Tot slot propageert Peking een volledig andere burgermoraal. Deze kan wellicht het beste worden getypeerd als 'privé-collectivisme'. In tegenstelling tot Mao's opvattingen wordt niet langer aangenomen dat economische groei enkel tot stand kan komen op basis van collectivistische maatregelen. De nadruk ligt tegenwoordig op individueel initiatief. De prestaties moeten volgens de overheid echter gericht blijven op de realisatie van de nationale stabiliteit, niet zozeer op consumptisme en cocooning zoals in het Westen. Matigheid en soberheid blijven prominente kenmerken van het beleid van Peking. Dit uit zich ondermeer in de zeer hoge spaarvoet en het relatief lage consumptiepeil. Ook de vakbondsrechten van Chinese werknemers blijven beperkt. Behalve de officiële vakbond zijn andere syndicaten verboden. Hoewel de nationale overheid pleit voor goede arbeidsomstandigheden, zijn lokale besturen geneigd een loopje te nemen met de regelgeving en trekken de werknemers in conflicten met werkgevers meestal aan het kortste eind.

Iets helemaal anders is de kritiek op de westerse dominantie op het gebied van technologische regels. Doordat westerse landen bepalen aan welke eisen en normen producten moeten voldoen, hebben zij een competitief voordeel op de rest van de wereld. "99,8 procent van de kwaliteitseisen wordt bepaald door buitenlandse spelers," zo zegt een onderzoeker van de Chinese computerfabrikant Lenovo. "Chinese bedrijven moeten spits technologieën ontwikkelen. Maar we dienen onze eigen technologische normen te ontwikkelen als we willen overgaan van *Made in China* naar *Made by China!*" De voorbije jaren joeg Peking Brussel en Washington al tegen zich in het harnas door eigen normen uit te werken voor digitale televisie. Zo wilde China het monopolie van concerns als Philips doorbreken. Hetzelfde geldt voor de derde generatie mobiele telefonie, waarbij Peking de standaarden van Nokia en Samsung naast zich neer heeft gelegd.

Op het economische front stelt China zich verder vragen bij de dominante positie van de Amerikaanse dollar. De dollar is het belangrijkste betaalmiddel wereldwijd. Zowat de helft van de dagelijkse financiële transacties wordt gerealiseerd in dollars. De prominente positie van de dollar op zich vormt geen probleem, wel de structuur die achter de dollar schuilt. De munt wordt immers overeind gehouden op de kap van landen als China. Dat zit zo. De dollar heeft zijn positie verworven na de Tweede Wereldoorlog. De Amerikaanse economie was toen oppermachtig en stond garant voor stabiliteit. Door de enorme koopkracht van de Amerikaanse samenleving steeg vooral

de invoer van goederen en grondstoffen uit de rest van de wereld. De uitvoerende landen werden vergoed met de populaire *greenback*. Samen met de enorme bedragen die Amerikaanse banken leenden aan andere landen en dankzij de beslissing van de olieproducerende staten om hun grondstoffen in dollars te verhandelen, leidde dit tot een enorme circulatie in het internationale geldcircuit. Sinds het eind van de jaren 1970 heeft de Amerikaanse economie echter aan slagkracht ingeboet. De industrie sputterde. De particuliere consumenten en later ook de overheid deden steeds meer een beroep op buitenlands krediet. Japan was de eerste kandidaat om de financiële krater te vullen. De Japanse regering had gekozen voor een exportgerichte industrie. De binnenlandse koopkracht bleef relatief laag en bijna de helft van de uitvoer was bestemd voor de Verenigde Staten. Een dalende vraag aan de andere kant van de Stille Oceaan of een devaluatie van de dollar zou dus catastrofale gevolgen hebben voor de Japanse industrie. Sinds de jaren 1990 heeft China de rol van Japan als kredietverstrekker om dezelfde redenen overgenomen. Meer nog dan Japan ervaart China echter de nadelen van dit onevenwicht. Allereerst baart de te grote afhankelijkheid van de export naar de Verenigde Staten serieuze kopzorgen. Steeds meer gaan in Washington immers stemmen op om de Amerikaanse markt af te schermen van de stortvloed aan Chinese goederen. Een hogere binnenlandse koopkracht zou op lange termijn dus veel gezonder zijn voor de Chinese economie, maar dan moeten de valuta ook daadwerkelijk binnen de grenzen worden besteed in plaats van aan Amerikaanse banken. Peking beseft ook dat het geen enkele zekerheid heeft om het geld dat is geleend aan de Verenigde Staten ooit terug te zien. De Amerikaanse economie blijft zeer gevoelig voor zeepbellen en crisissen. Door de enorme belegging in Amerikaanse waardepapieren zou een ontwaarding van de dollar, hoe klein ook, zorgen voor een verarming van China. Tot slot heeft de Chinese regering het ook moeilijk met het Amerikaanse pleidooi voor volledig vrije wisselkoersen. China is als de dood dat dit beleid een roekeloze speculatie op de Chinese munt met zich mee zou brengen.

China's probleem met de positie van de dollar heeft in feite veel weg van een vicieuze cirkel. Peking ziet in dat de situatie allesbehalve gezond is, maar blijft zich inkopen in de Amerikaanse schatkist omdat het vreest anders de eigen productie in gevaar te brengen. Daardoor blijft de binnenlandse koopkracht bescheiden, wat opnieuw de afhankelijkheid van de Amerikaanse markt versterkt. "Je kunt dit het beste vergelijken met twee personen die samen een bedrijf runnen," zo legt een Chinese analist uit. "De ene werkt hard en slooft zich dag na dag uit om geld in het laatje te brengen. De andere was oorspronkelijk de grootste aandeelhouder van de tweemanszaak, maar verspilt alles. De eerste zou de luie vennoot dus met alle plezier willen buitenwerken, maar dat is zeer moeilijk." Toch heeft China recentelijk een aantal voorstellen geformuleerd voor een rechtvaardigere financiële globalisering. Ten eerste dringt het erop aan om te streven naar stabiele munteenheden. "We moeten schommelingen aan banden leggen en een gunstig internationaal financieel klimaat scheppen waarin derdewereldlanden zich goed kunnen ontwikkelen," opperde de Chinese minister van Financiën. Ten tweede weigert het in te gaan op de Amerikaanse vraag om de waarde van de Chinese munt, de yuan, te verhogen. "Alle landen hebben het soevereine recht om hun muntwaarde zelf te bepalen," klinkt het. Ten slotte zal de Chinese schatkist ook in andere munten beleggen, zoals de euro en de Koreaanse won. Op deze wijze zou China de alleenheerschappij van de dollar beetje bij beetje willen terugdringen.

De nieuwe economische orde die China propageert moet vooral tegemoetkomen aan het eigen profiel van ontwikkelingsland. Hoewel het gewicht van de Chinese markt zienderogen toeneemt, baart het de beleidsmakers in Peking vooral zorgen dat het land de globalisering nog te veel ondergaat. China is erin geslaagd de handelsstromen te benutten en de binnenlandse markt te irrigeren met buitenlands kapitaal en nieuwe technologieën, maar op de sluiskleppen van de economische kanalen heeft het amper vat. Het hele groeiproject staat of valt voorlopig met de beslissingen die elders worden genomen. Met de nieuwe economische orde wil China zichzelf vooral meer bewegingsvrijheid gunnen.

Functionele democratie

“De wijze waarop mensenrechten in het Westen zijn ontwikkeld, zal niet door China worden gekopieerd,” zo schrijft de Staatsraad, het hoogste Chinese overheidsorgaan. “China kan enkel uitgaan van zijn eigen realiteit.” De Chinese overheid verwerpt dus niet de universaliteit van de mensenrechten; het zet zich af tegen het idee dat de westerse invulling de enige juiste is. Mensenrechten zijn altijd geworteld in de specifieke geschiedenis van elk land en worden bepaald door actuele omstandigheden, zo luidt het. Zowel Mao als Deng hebben benadrukt dat democratie een einddoel was, maar dat de inspraak van het volk slechts kon toenemen indien de coherentie van de staat gewaarborgd bleef. Deze overtuiging berust enerzijds op de collectieve angst om opnieuw te verglijden in een periode van binnenlandse onrust en anarchie, zoals het geval was tijdens de verschillende burgeroorlogen tussen 1911 en 1949. Anderzijds komt deze filosofie tegemoet aan de belangen van de Communistische Partij die met meer dan zeventig miljoen leden een indrukwekkend bastion van belangen vormt. Onmiskenbaar zullen vrije verkiezingen pas mogelijk zijn indien de partij haar aanzien en legitimiteit bij de bevolking kan behouden. “Geen enkele regering organiseert graag verkiezingen indien ze niet zeker is van de overwinning,” zo zegt de Amerikaanse China-deskundige Minxin Pei, “waarom zou Peking zich dan haasten?” Mensenrechten en democratie zijn dus een streefdoel, maar China kant zich resoluut tegen het gebruik ervan als machtsmiddel. “Het is verwerpelijk dat mensenrechten als belangrijker worden beschouwd dan soevereiniteit,” stelt Zhang Hongyi, een gezaghebbende hoogleraar aan de Normaaluniversiteit van Peking. “Dit is een excuus voor westerse landen om zich te bemoeien met de interne aangelegenheden van andere naties en om hun eigen beleid op te dringen.” Het is ook opvallend hoe de Volksrepubliek steeds meer probeert om de internationale aandacht af te leiden van de politieke rechten en in plaats daarvan de nadruk legt op ‘economische democratie’, het recht op gezondheid en het recht op onderwijs.

Peking heeft het Westen herhaaldelijk met de vinger gewezen in verband met racisme. Tijdens de Wereldconferentie over Racisme in Durban (2001) verwees de Chinese vertegenwoordiger nadrukkelijk naar Europa en Amerika en argumenteerde hij dat zij via massamedia en moderne technologie hun eigen beschaving proberen op te dringen aan anderen. “Dit voedt pretentie en hegemonie en maakt racisme tot een van de gevaarlijkste plagen.” In 2005 gaf de Chinese overheid de Amerikanen opnieuw een koekje van eigen deeg. Voor het eerst publiceerde zij met veel tamtam een uitgebreid rapport over de mensenrechtensituatie in de Verenigde Staten. Dit document wees op de hoge criminaliteitscijfers, de verspreiding van wapens, partijdige rechters, onwettig afluisteren, de media die worden gedwongen tot zelfcensuur, enzovoort. De auteurs noemden de Amerikaanse democratie “de democratie van de rijken” en riepen de

Amerikaanse overheid op “haar eigen blazoën op te poetsen in plaats van zich uit te spreken over de mensenrechtensituatie in andere landen, laat staan die landen te vertellen wat te doen.”

Net als de economische liberalisering beschouwt China mensenrechten en democratie als een zoveelste pasmunt om te mogen participeren aan de westerse globalisering. Veelal bleek dit tribuut echter bedoeld als breekijzer om politieke regimes in de pas te doen lopen. De Volksrepubliek wil liever niet in deze valkuil trappen en blijft erbij dat mensenrechten door alle landen afzonderlijk moeten worden ingekleurd. Het uithollen van de westerse liberalistische waarden heeft ook hier een pragmatisch oogmerk. Het scheidt een uitstekend klimaat om zaken te doen met andere ontwikkelingslanden die het ook niet te nauw nemen met het mensenrechtendiscours.

Niets is belangrijker dan stabiliteit!

Veiligheid en vrede zijn een belangrijke voorwaarde om het Chinese groeiproject voort te zetten. De tijd dat China zich enkel bekommerde om de binnenlandse veiligheid en de veiligheid in de aangrenzende landen, is lang voorbij. Peking erkent dat het een bijdrage moet leveren in de rest van de wereld. Deze benadering werd voor het eerst openbaar gemaakt in het Nieuwe Veiligheidsconcept van 1997. Dit document legde vooral de nadruk op multilaterale samenwerking in plaats van dreiging en afschrikking tussen de staten onderling. Staten moeten vooral prioriteit geven aan hun economische ontwikkeling. Deze zorgt op haar beurt voor sociale en politieke stabiliteit, waardoor de gevoeligheid voor conflicten afneemt. Opnieuw laat Peking het niet na om de westerse opvattingen over veiligheid op de korrel te nemen. “Armoede is de belangrijkste oorzaak van geweld en dus moeten ontwikkelingslanden meer kansen krijgen,” opperde de Chinese premier Wen Jiabao. Over het internationale terrorisme stelt een belangrijk beleidsdocument het volgende: “Armoede, onderontwikkeling, sociaal onrecht en conflicten zijn allemaal broeinesten voor terroristen. Om het terrorisme te bestrijden, moet men eerst en vooral de fundamentele oorzaken aanpakken.” Herhaaldelijk werd er ook op gewezen dat vooral Washington militair geweld hanteert om zijn economische verantwoordelijkheden te ontlopen. China verkettert de Amerikaanse neiging om op eigen houtje te beslissen over oorlog en vrede.

Moraalridders

Het zou een vergissing zijn om China te bestempelen als amoreel, als een staat die vrije handel, mensenrechten en internationale samenwerking verkettert. Wel stelt Peking dat moraliteit vanuit het oogpunt van de sterkste nu eenmaal een andere moraal is dan vanuit het standpunt van de zwakken. De Volksrepubliek wil niet dat de globalisering nog langer vrijwel uitsluitend wordt gestuurd door het Westen, zoals nu het geval is, maar China is niet van plan om de globalisering stuurloos te maken. Het wil zichzelf op het dek positioneren en zijn zeg doen over de te varen koers. Om de globalisering te beïnvloeden, rekent China eerst en vooral op zijn eigen gewicht: “Een miljard mensen kunnen het niet bij het verkeerde einde hebben!” Ook het overleg met andere staten wint aan belang. Vooral de grote ontwikkelingslanden als India en Brazilië zijn cruciale gesprekspartners. Maar wat de afgelopen jaren het meest is opgevallen, is de belangstelling van Peking voor de verschillende internationale fora en het multilaterale overleg.

“In een wereld van globalisering is multilateralisme de enige oplossing voor wereldwijde problemen,” deelde een hoge Chinese vertegenwoordiger mee tijdens een top van ontwikkelingslanden in Zuid-Afrika. Zha Peixin, de Chinese ambassadeur in Londen, formuleerde het als volgt: “Alle landen, groot en klein, rijk en arm, sterk en zwak hebben het recht om mee de regels van het spel te bepalen.” De steun van de Volksrepubliek voor multilaterale organisaties is niet nieuw. In de context van de Koude Oorlog schaarde de Chinese regering zich meermaals aan de zijde van de ontwikkelingslanden die probeerden hun krachten te bundelen. De Organisatie van Olieproducerende Landen (OPEC), de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAE), de G-77 die arme landen samenbracht om zwaarder door te wegen op de internationale agenda, ... al deze initiatieven konden rekenen op de goedkeuring van Peking. De concrete deelname van China aan de debatten bleef echter gering. China bleef meestal van op afstand toekijken en beperkte zijn inspanningen tot verbale aanmoedigingen en retorische bombardementen tegen het Westen en de Sovjet-Unie.

Met de toetreding tot de Verenigde Naties en de economische opening in de jaren 1970 volgde een nieuwe fase. Tussen 1978 en 1990 verdubbelde het aantal lidmaatschappen bij internationale overheidsinstellingen tot vijftig. Deze koerswijziging was deels ingegeven door de toenemende diplomatieke rust. De Volksrepubliek werd algemeen erkend en moest zich minder zorgen maken om eventuele buitenlandse agressie. Een andere realistische overweging die meespeelde, was de vaststelling dat het door aan de vergadertafel te schuiven mogelijk was om meer weerwerk te bieden aan de twee supermachten. Vanuit het comfortabele pluise van de internationale assemblees was het ook beter haalbaar om mogelijke kritiek op het Chinese regime te pareren. Tot slot wilde Peking ook de economische agenda verdedigen. Het was bijvoorbeeld uit op leningen van de Wereldbank en toetreding tot het vrijhandelspact van GATT. Daarenboven was het van belang het vertrouwen van mogelijke buitenlandse investeerders te winnen door zich te profileren als een staat met verantwoordelijkheidszin. Maar afgezien van de economische debatten bleef China nog altijd een koele minnaar van het multilaterale overleg. Om de zware dossiers te bespreken, bleef het de voorkeur geven aan interactie van staat tot staat.

Pas vanaf het midden van de jaren 1990 begon China zich ambitieuzer op te stellen en zich actief te engageren om de internationale agenda te bepalen. In 1996 dook het begrip ‘globalisering’ voor het eerst op in het officiële discours. “Onze belangrijkste doelstelling is het versterken van een efficiënte wereldwijde sturing,” verkondigde de Chinese permanente vertegenwoordiger bij de Verenigde Naties in 2000. “Globalisering moet een menselijk gezicht hebben en gebaseerd zijn op de wet, de ziel van elke geciviliseerde samenleving, in plaats van de jungle, waar enkel de sterkste overleeft.” Een andere hoge diplomaat formuleerde dit als volgt: “Omdat de wereldwijde sturing het tempo van de globalisering niet heeft kunnen bijhouden, zijn de gevolgen van de globalisering steeds negatiever. Daardoor nemen de ongelijkheden in de internationale economie verder toe.” China dient dus bij te dragen aan het internationale overleg om de globalisering in een richting te sturen die een stabiel internationaal klimaat tot stand brengt en dus de binnenlandse groei mogelijk maakt. Zoals eerder aangegeven, is deze heroriëntatie een direct gevolg van de toenemende zelfzekerheid van China, maar ook van de vrees voor onrust als het kapitalisme niet aan banden wordt gelegd. De geleidelijk aan opgebouwde diplomatieke deskundigheid binnen de internationale organisaties maakte eveneens een constructievere opstelling mogelijk. We mogen verder niet uit het oog verliezen dat Peking allesbehalve vertrouwt op de Verenigde Staten als

nieuwe politieman van de wereld. De aanvallen op Irak en Joegoslavië lieten een wrange nasmaak achter, omdat het Chinese standpunt grotendeels werd genegeerd. De financiële crisis in Azië (1997-98) maakte duidelijk dat Washington niet bereid was om geld op te hoesten indien de economische stabiliteit in de wereld in het gedrang kwam.

De wijze waarop China de agenda van de internationale instellingen poogt te beïnvloeden, is uiterst geraffineerd. Confrontaties worden zoveel mogelijk vermeden, maar door een subtiel machtsspel weten de Chinese diplomaten de nationale belangen door te drukken. Hierna zoeken we de diplomatieke arena's op van de Verenigde Naties, de Wereldhandelsorganisatie en het Internationaal Muntfonds. Telkens worden de onderhandelingstactieken van China gereconstrueerd aan de hand van een aantal heikele kwesties.

VN: IN DE COCKPIT VAN DE INTERNATIONALE POLITIEK

Zonder twijfel beschouwt China de Verenigde Naties als het toppunt van internationale samenwerking. Van de jaren 1950 tot het begin van de jaren 1970 zette Peking alles op alles om het lidmaatschap van deze organisatie te verwerven. Gedurende deze periode werd de Chinese zetel immers ingenomen door aartsrivaal Taiwan. Het feit dat de VN Taipei en niet Peking als rechtmatig bestuur erkende, was een ernstige kaakslag voor de legitimiteit van het bestuur van Mao Zedong. Een stem in New York moest tevens verhinderen dat de Verenigde Naties onder impuls van Washington of Moskou de strategische belangen van de Volksrepubliek zouden bedreigen. Vooral de Koreaanse Oorlog (1950-1953) had de Chinezen wakker geschud. De Verenigde Staten waren er op een listige wijze in geslaagd om een VN-missie te ontplooiën in wat China als een belangrijke bufferzone beschouwde. Nadat Peking in 1971 dan toch de zetel van Taiwan mocht overnemen, bleven deze doelstellingen grotendeels overeind. De Chinese vertegenwoordigers aanzagen de Verenigde Naties ook als een belangrijke institutionele uitvalsbasis, van waaruit China in samenwerking met andere derdewereldlanden zou ijveren voor een nieuwe, gunstige economische wereldorde. Vooral ten aanzien van de Conferentie voor Handel en Ontwikkeling UNCTAD wordt in dit opzicht veel verwacht. Waar de VN tijdens de Koude Oorlog een rem moest zetten op het agressieve buitenlandbeleid van de twee supermachten, ging Peking er na 1991 van uit dat de Veiligheidsraad het unilaterale beleid van de Verenigde Staten aan banden zou leggen. “De Verenigde Naties zijn opgericht om ervoor te zorgen dat één land de wereld niet kan domineren,” oordeelde de Chinese minister van Buitenlandse Zaken.

Veiligheidsraad:

Van onbestemde houding tot vastberaden stellingname

De Veiligheidsraad is de meest tot de verbeelding sprekende vergadering van de Verenigde Naties. In de gedrongen, streng ogende ruimte van het halfrond wordt beslist over oorlog en vrede, waar ook ter wereld. Met een permanente zetel en vetorecht in de Veiligheidsraad bevindt China zich in de cockpit van de internationale politiek. In vergelijking met Rusland en de Verenigde Staten lijkt Peking de werking van de Veiligheidsraad geen stokken in de wielen te willen steken. Tijdens zijn 35-jarige lidmaatschap heeft het amper tweemaal gebruik gemaakt van zijn vetorecht, Moskou deed dit 81 keer en Washington 122 keer. Waar China tot voor 1981 niets wilde horen van VN-vredesoperaties en weigerde om een financiële bijdrage te leveren, heeft het geleidelijk aan zijn obstinate opstelling opgegeven. In 1981 stemde het de eerste keer voor de verlenging van een vredesmissie. In 1982 betaalde het mee voor de vredeshandhaving in Libanon en in 1988 werd China lid van een speciaal overlegcomité voor vredesoperaties. De pragmatische opstelling bereikte een hoogtepunt tijdens de Tweede Golfoorlog (1990-1991). Terwijl het wel degelijk bedenkingen uitte, maakte Peking het de Verenigde Staten niet moeilijk bij de voorbereiding van de aanval op Irak: dat gebeurde in ruil voor leningen bij de Wereldbank. In 1992 gaf China groen licht voor een gewapende interventie in Somalië. Ondanks de principiële bezwaren tegen tussenkomst op de Balkan kon de militaire ontplooiing aanvankelijk ook daar

plaatsvinden. Tegenover de plannen voor een interventie in Kosovo in 1998 krabbelde de Chinese delegatie echter terug en eiste dat Kosovo erkend bleef als provincie van Servië. Desondanks riep China niet zijn vetorecht in. De onbestemde houding van China maakt echter plaats voor een vastberaden stellingname wanneer de nationale belangen in gevaar komen. We willen dit illustreren aan de hand van het concrete geval van Soedan.

Sinds decennia wordt Soedan verscheurd door bloedige burgeroorlogen. Tot aan het eind van de jaren 1990 woedde de strijd vooral in het zuiden van het land. Verschillende rebellengroepen namen er de wapens op om verzet te plegen tegen de nationale overheid. Die zou de inkomsten uit de olieontginning in de zuidelijke regio uitsluitend in het noorden van het land besteden: aan de economische ontwikkeling van de hoofdstad en aan lokale politieke trawanten. Sinds 2003 is het slagveld geleidelijk aan verlegd naar de westelijke provincie Darfoer. In 2002 bereikten de gewapende facties uit het zuiden en de regering van president Omar al-Bashir een staakt-het-vuren, maar de gewapende groepen in Darfoer voerden hun verzet op. Ook zij reageerden daarmee op een decennialange marginalisatie en uitbuiting. Khartoem beantwoordde het oproer met bloedige terreurcampagnes en maakte daarvoor gebruik van burgermilities en moordeskaders, de Janjaweed. Aanvankelijk reageerden de wereldleiders nogal terughoudend. De strijd tegen de terreur en de nieuwe invasie in Irak eisten de volledige aandacht op van de strategische planners in Washington en Europa. Onder druk van de publieke opinie, ngo's en vooral door de toenemende bezorgdheid van de christelijke geloofsgemeenschap in de Verenigde Staten kwam daar verandering in.

In de winter van 2004 begonnen Britse en Amerikaanse diplomaten in de wandelgangen van de VN te polsen naar het standpunt van de andere leden van de Veiligheidsraad. In januari 2005 circuleerden de eerste versies van drie nieuwe resoluties. Acht van de vijftien leden waren het er vrij snel over eens dat deze belangrijke beleidsdocumenten krachtdadig moesten worden verwoord. China maakte van bij het begin duidelijk dat het daar niets van wilde weten. In de wandelgangen dreigde het ermee zijn vetorecht in te roepen indien de drie resoluties de Chinese belangen in Soedan zouden schaden. In 2004 voorzag het Afrikaanse land immers in zes procent van de olieaanvoer naar de Volksrepubliek. Maatregelen tegen de Soedanese regering zouden deze toevoer in het gedrang kunnen brengen. Bovendien was Peking zich er zeer goed van bewust dat een geïsoleerde pariastaat meer voordelen biedt dan een open land waarin westerse bedrijven hun troeven zouden kunnen uitspelen. Anderzijds zagen de Chinese delegatieleiders in New York ook in dat zij een veto moesten vermijden om hun internationale geloofwaardigheid niet op het spel te zetten. In de maanden februari en maart volgde een zeer intensieve pendeldiplomatie tussen Peking en Khartoem. China probeerde de Soedanese regering te overtuigen om een aantal eisen uit de resolutievoorstellen in te willigen, zoals het toelaten van blauwhelmen. Ook via het secretariaat van de Afrikaanse Unie, het belangrijkste overlegplatform op het continent, werd druk uitgeoefend. In New York hadden de Chinese vertegenwoordigers er intussen bij de VN op gehamerd dat er geen resolutie zou worden ondertekend indien die niet bevestigde dat het regime in Khartoem de rechtmatige autoriteit bleef en dat de territoriale eenheid van het Afrikaanse land behouden moest worden. De Chinese diplomaten probeerden eveneens te vermijden dat de nieuwe vredesmacht zich zou ontplooiën in Darfoer: een uitdrukkelijke voorwaarde van de Soedanese regering. Blauwhelmen mochten enkel patrouilleren in het zuiden, waar de situatie was geluwd.

Het resultaat van dit diplomatieke getouwtrek waren drie afgezwakte resoluties. De eerste (Resolutie 1590) werd goedgekeurd op 24 maart 2005 en ordonneerde, na toelating van Khartoem, dat 10.000 vredessoldaten zouden worden uitgezonden naar het zuiden van Soedan. Over Darfoer werd er weliswaar veel geschreven, maar de VN-troepen mochten er geen voet aan de grond zetten. Meer nog, het eerste officiële voorstel van resolutie sprak nog van een nauwe coördinatie tussen de missie van de Verenigde Naties in het zuiden en de waarnemers van de Afrikaanse Unie die machteloos in Darfoer ronddoelden. In de definitieve resolutie werd ieder mogelijk verband tussen beide operaties geschrapt. De permanente Chinese vertegenwoordiger zou nauwlettend hebben toegezien op deze scheiding. Vier dagen na de goedkeuring van de resolutie hielden buitenlandminister Li Zhaoxing en zijn Soedanese collega Mustafa Ismail overleg over de situatie in Soedan en over de tweede resolutie die de dag erop ter stemming zou worden voorgelegd.

Resolutie 1591 spreekt over allerlei maatregelen en sancties ten aanzien van de strijdende partijen, maar China was er al eerder in geslaagd om de toepassing ervan te neutraliseren. De voorwaarde was immers dat een besloten comité later zou beslissen over een lijst personen op wie de maatregelen zouden worden toegepast. Van die lijst is nagenoeg niets in huis gekomen. Tijdens de stemming van de tweede resolutie onthield China zich. De dagen nadien legde het deze beslissing uit door erop te wijzen dat sancties contraproductief zijn en dat zij het diplomatieke overleg tussen de Soedanese rivalen enkel zou bemoeilijken.

De derde resolutie (Resolutie 1593) was wellicht de meest controversiële van de drie. Verschillende leden van de Veiligheidsraad hadden er al maandenlang op aangedrongen om de kwestie Darfoer door te verwijzen naar het Internationaal Strafhof in Den Haag, dat oorlogsmisdadigers moet berechten. Aanvankelijk had Peking erop gerekend dat Washington dit voorstel zou tegenhouden, aangezien de Bush-administratie zichzelf had opgeworpen als meest fervente tegenstander van het hof. De binnenlandse roep om gerechtigheid in Soedan bleek echter danig luid, dat de Amerikaanse vertegenwoordiger beloofde om zich bij de stemming te onthouden. De bal lag dus opnieuw in het kamp van Peking. Het Chinese tegenvoorstel om het gerechtelijke onderzoek door Soedanese hoven te laten uitvoeren, had geen enkele kans op slagen. Maar opnieuw lag een veto niet voor de hand, omwille van de sterke consensus onder de Europese leden van de Veiligheidsraad. Ook China onthield zich uiteindelijk, waardoor de resolutie werd goedgekeurd. Omdat vooral de Verenigde Staten een symbolische knieval moesten maken, viel de bittere pil voor de Volksrepubliek wat gemakkelijker te slikken. Bovendien hoefde Khartoem zich niet veel zorgen te maken. De uitvoering van het onderzoek door het Strafhof en eventuele sancties zouden immers volledig afhangen van de medewerking van de Soedanese regering.

In de lente van 2006 werd de Chinese diplomatieke wendbaarheid alweer op de proef gesteld. De observatiemissie van de Afrikaanse Unie (AMIS) in Darfoer was door haar laatste krachten heen. Andermaal drongen de Verenigde Staten en een aantal andere landen aan op de aanwezigheid van blauwhelmen in de westelijke regio. In 2004 had Peking een tussenoplossing weten te onderhandelen, maar deze demarche was nu niet meer voor herhaling vatbaar. Bovendien ijverde de Afrikaanse Unie zelf voor vervanging van haar troepen. China kon deze vraag niet naast zich neerleggen, aangezien het ook in andere Afrikaanse landen zijn politieke invloed wil opbouwen. De

oplossing bestond er deels in zich te verschuilen achter Rusland en Qatar, twee landen die eveneens sympathiseren met het olienationalisme van Khartoem. Achter de schermen gaf de Chinese vertegenwoordiging aan bereid te zijn de versie van deze twee landen te laten passeren. De eenvoudige truc bestond erin in te stemmen met de uitbreiding van de VN-operatie naar Darfoer, maar onder voorwaarde van uitdrukkelijke goedkeuring door de Soedanese regering. Verder eiste Peking dat een aantal zaken extra in de verf werd gezet, zoals soevereiniteit, eenheid, onafhankelijkheid en territoriale integriteit. De finale resolutie werd goedgekeurd op 31 augustus. **Op 6 september reisde de Soedanese vicepresident** Nafie Ali Nafie naar Peking om met minister van Buitenlandse Zaken Li Zhaoxing opnieuw een balans op te maken van de situatie. We schrijven nu medio oktober en Khartoem weigert nog altijd om het contingent blauwhelmen toe te laten.

Aan de hand van de Soedanese kwestie kunnen we het gewiekste spel van China in de Veiligheidsraad ontrafelen. Het dunne laagje ‘internationalisme’ waarmee de Chinese diplomatie zich thans omhult, kan het primaat van het nationale belang nauwelijks verhullen. In dit geval zochten de Chinese vertegenwoordigers naar een evenwicht tussen olie en internationale geloofwaardigheid. Daarvoor grepen zij terug naar de tactiek van de verdoken obstructie. Tijdens de voltallige zittingen en voor de camera’s toonde China zich bereid om te praten en erkende het meermaals de ernst van de zaak. Achter de schermen gooide het land al zijn diplomatieke vakmanschap in de schaal om resoluties bij te schaven en te ontmijnen. Deze strategie is echter niet onfeilbaar gebleken. Het invoeren van het vetorecht zou fataal zijn voor de verwoede pogingen van China om zich te profileren als speler met normbesef. Andere leden van de Veiligheidsraad speelden in op deze bezorgdheid om het imago. Zij dwongen Peking tot meer toegeeflijkheid, indien het een pijnlijke patstelling wilde voorkomen. Door een vroegtijdig en krachtadig ingrijpen in Soedan onmogelijk te maken, heeft China in feite niets anders gedaan dan de hete aardappel door te schuiven. De humanitaire tragedie en de grensoverschrijdende escalatie van het geweld bleken steeds moeilijker te rijmen met het officiële Chinese pleidooi voor internationale stabiliteit. Bij de meeste leden van de Veiligheidsraad nam de vastberadenheid toe om een daadkrachtige resolutie door te drukken. Na 2004 begon ook de Afrikaanse Unie steeds nadrukkelijker aan te dringen op een groter engagement van de Verenigde Naties. Op deze wijze ondermijnde de Chinese diplomatie dus haar eigen stellingen en bewegingsvrijheid.

In de Veiligheidsraad is het van cruciaal belang een aantal bondgenoten te vinden. Vooral voor China is het een riskante zaak om in een geïsoleerde positie te belanden. Daarom stelt het land zich zeer behoedzaam op ten aanzien van de geplande hervorming van de Veiligheidsraad. In 2004 adviseerde een internationaal panel van eminente personen dat de raad aan een grondige herschikking toe was, wilde hij zijn rol op de internationale scène niet kwijtspelen. Het panel adviseerde de Veiligheidsraad uit te breiden en de stemmingen over resoluties democratischer te maken. Peking heeft zich over deze aanbeveling op de vlakte gehouden, maar stelt duidelijke voorwaarden. Ten eerste wil het niet dat nieuwe leden de positie van de Verenigde Staten zouden kunnen versterken. Daarbij denkt het voornamelijk aan de kandidaat-leden Japan en India, twee landen waarmee Washington de banden wil aanhalen. Ten tweede wenst het meer kleine en vooral Afrikaanse landen op te nemen. Ten derde mag er niet geraakt worden aan het vetorecht van de huidige vijf permanente leden. China zet ook een pad

in de korf door te benadrukken dat de nieuwe leden de steun moeten hebben van hun regio. Omdat er net zomin in Azië, Afrika, Europa als Latijns-Amerika een overeenkomst in zicht is over de meest geschikte novicen, is deze aanpak een doodlopend spoor.

In de hele discussie over de toekomst van de Veiligheidsraad staat de volgende vraag centraal: tot hoever reikt de plicht en de verantwoordelijkheid om mensen te beschermen in conflictsituaties? Wanneer kan de raad beslissen de soevereiniteit van staten naast zich neer te leggen om de veiligheid van de burgers te garanderen? In dit opzicht toont China zich een koele minnaar van militaire interventies. Een officiële nota van de regering legt de nadruk op de verantwoordelijkheid van de staten en maant aan tot voorzichtigheid. Zeer treffend was de reactie van de permanente vertegenwoordiger van China bij de VN: “De VN kan discreet tussenkomen door hulp te verstrekken en advies te geven. Maar het is niet de taak van de VN om maatregelen op te leggen aan een overheid die functioneert. Soms is er natuurlijk sprake van een falende staat. Maar wanneer er een overheid is, vind ik het de beste weg om goede adviezen te geven, via de zachte aanpak en de overheid zelf haar verantwoordelijkheid te laten opnemen.”

Mensenrechtenraad: soevereiniteit versus mensenrechten

Op dezelfde wijze tracht China de oprichting van de nieuwe Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties te beïnvloeden. Deze raad werd in 2006 in het leven geroepen als opvolger van de Commissie voor Mensenrechten. De mensenrechtencommissie was eerder alle geloofwaardigheid verloren, onder meer omdat notoire mensenrechtenschenders als Nepal, Zimbabwe en Soedan een lidmaatschap konden bemachtigen. Ook de Chinese opstelling droeg bij tot de verlamming van de commissie. Net als in de Veiligheidsraad heeft China er herhaaldelijk verhinderd dat strategische partnerlanden als Myanmar, Zimbabwe, Nepal en Saoedi-Arabië al te zeer op de vingers werden getikt. Omgekeerd omringde het zich met derdewereldlanden wanneer Washington voor de zoveelste keer probeerde om het mensenrechtenbeleid van Peking te bediscussiëren. Dergelijke stellingenoorlogen zorgden ervoor dat de resoluties vaag bleven en dat onderzoek op het terrein tot een minimum werd beperkt. De Mensenrechtenraad zou deze knelpunten moeten wegwerken.

In tegenstelling tot Washington heeft China de oprichting van de raad aanvaard. Wel probeerde het de statuten zoveel mogelijk te beïnvloeden. Zo pleitte het land er sterk voor dat de leden van de Mensenrechtenraad werden benoemd door de Algemene Raad, omdat de ontwikkelingslanden daarin numeriek sterk vertegenwoordigd zijn. De Chinese vertegenwoordiging heeft zich ook hevig verzet tegen landenresoluties die specifieke staten op de korrel nemen. In plaats daarvan pleitte zij voor meer algemene teksten. Lui Wenzong, professor aan het Instituut voor Internationaal Recht van de Universiteit voor Buitenlandse Betrekkingen, legde dit als volgt uit: “De nieuwe raad sterkt de hoop dat de soevereiniteit en de mensenrechten in de ontwikkelingslanden worden gerespecteerd. Hij zal problemen oplossen door dialoog en er niet mee dreigen om tussen te komen in de binnenlandse aangelegenheden van een bepaald land.” Deze visie werd bevestigd tijdens de inaugurele toespraak door de Chinese viceminister van Buitenlandse Zaken. Hij benadrukte dat de Mensenrechtenraad vooral aandacht moet besteden aan het recht op economische ontwikkeling en de confrontatie met specifieke landen dient te vermijden. Het is dus hoogst twijfelachtig of de nieuwe raad de slagkracht zal krijgen om mensenrechtenschendingen aan de kaak te stellen en inbreuken ten gronde te onderzoeken.

ECOSOC, UNCTAD, IAO: Tegengewicht voor het cowboyliberalisme

China wil niet alleen zijn zeg doen op het vlak van veiligheid en mensenrechten, maar ook in het economische beleid van de Verenigde Naties. Peking beschouwt instellingen als de Economische en Sociale Raad (ECOSOC), de Conferentie over Handel en Ontwikkeling (UNCTAD) en de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) als mogelijke partners bij het uitbouwen van de nieuwe economische orde. De drie zouden moeten fungeren als een tegengewicht voor het cowboyliberalisme, zoals dat wordt gepromoot door de Wereldhandelsorganisatie, zo luidt het.

China heeft bijvoorbeeld verschillende voorstellen geformuleerd om ECOSOC meer bevoegdheden te geven om toe te zien op de uitvoering van de Millenniumdoelstellingen. Zo eiste het dat niet alleen de arme landen werden gecontroleerd op hun resultaten, maar dat ook de rijke landen toezicht kregen op het nakomen van hun beloften om de internationale handel eerlijker te maken en hun ontwikkelingshulp op te trekken. Hiertoe moet ECOSOC een stem krijgen in de Wereldhandelsorganisatie, het Internationaal Muntfonds en de Wereldbank, aldus de Chinese delegatie bij de Verenigde Naties.

Voor UNCTAD geldt hetzelfde. In 2004 ondertekende de Volksrepubliek samen met een coalitie van ontwikkelingslanden, de zogenaamde G-77, een verklaring die opriep om UNCTAD meer armslag te gunnen. Zij zou de derdewereldlanden moeten bijstaan in de onderhandelingen voor een nieuw wereldhandelsverdrag. Het uitgangspunt hierbij was dat handel geen doel op zich kan zijn, maar in het teken staat van ontwikkeling. De verklaring pleitte verder voor de oprichting van een nieuwe commissie binnen de UNCTAD die zich moest buigen over kwesties als de schuldenlast en de impact van de globalisering op de financiële stabiliteit. Gaandeweg zou het overlegforum zwaarder moeten doorwegen op de regelgeving van de Wereldhandelsorganisatie.

Het Chinese huwelijk met de IAO is minder passioneel. China blijft benadrukken dat de arbeidsomstandigheden geleidelijk aan verbeteren met de economische ontwikkeling en houdt de boot af wanneer het meer vrijheid voor vakbonden betreft. Het ijvert er bijvoorbeeld voor dat prioriteit wordt gegeven aan werkgelegenheid en pas daarna aan de werkomstandigheden. Desondanks heeft Peking sinds de toetreding tot de Verenigde Naties in snel tempo regels van de IAO goedgekeurd en in de nationale wetgeving verankerd. Dit was vooral het gevolg van de eisen die Europa en de Verenigde Staten verbonden aan hun handel met China.

WTO: EEN BELANGRIJKE LEVENSVZERKERING

China's toetreding tot de WTO was wellicht de meest vernederende ervaring uit de afgelopen decennia. Alvorens de Volksrepubliek in 2001 werd toegelaten, moest zij een pijnlijke en moeizame procedure doorlopen. Vooral de Europese Unie en de Verenigde Staten legden zware voorwaarden op die veel verder gingen dan de toelatingscriteria voor andere landen: in totaal goed voor 900 bladzijden met regels. Peking diende zijn economische beleid af te stemmen op de zeer strikte regels van de WTO en moest tal van beschermende maatregelen afbouwen. Zo werd China geacht de belasting op ingevoerde goederen te reduceren van 35 procent naar 6,8 procent in 2007. De industrie, de landbouw en de dienstensector dienden te worden geliberaliseerd. Anders dan voor de andere kandidaat-leden wilden Washington en Brussel bovendien dat China zich 'vrijwillig' zou onderwerpen aan een 'overgangsfase'. Tot 2015 moet het land bijvoorbeeld niet rekenen op het statuut van markteconomie, waardoor andere leden van de WTO gemakkelijker maatregelen kunnen treffen tegen de Chinese concurrentie. Naast het gangbare controleproces werd Peking ook gedwongen zijn beleid frequent te laten doorlichten door een speciale *transitional review commission*.

Wat bezielde de Volksrepubliek om deze hoge prijs te betalen? Vanwaar de belangstelling voor het lidmaatschap van de WTO? Allereerst beschouwt de Chinese regering de WTO als een belangrijke levensverzekering. Omdat de economische groei in grote mate afhangt van de export, is de gevoeligheid voor protectionisme in het buitenland aanzienlijk. Door zich opzettelijk te verstrengelen in een web van regels en procedures, beperkt China de eigen bewegingsvrijheid, maar verhindert het ook dat andere landen op eigen houtje schadelijke maatregelen treffen tegen de Chinese economie. Daarnaast vormde de toetredingsprocedure voor de overheid een alibi om zich in snel tempo te ontdoen van verlieslatende staatsbedrijven. Ten derde hebben vooral de rijke kustprovincies hard gelobbyd om toe te treden tot de WTO. De nieuwe fase van liberalisering moest helpen om de betutteling vanuit de nationale regering in te perken en ervoor zorgen dat de straatarme provincies in het binnenland hun 'conservatieve' agenda niet konden doordrukken.

Sinds China zijn vaste plaats aan de vergadertafels heeft bemachtigd, heeft de onderdanige houding echter plaats gemaakt voor een zeer zelfzekere opstelling. Peking bemant zijn posten in de WTO met topvertegenwoordigers die hun expertise hebben opgebouwd aan de beste elite-universiteiten ter wereld en in het bestuur van grote bedrijven. Dankzij hun kundigheid functioneren zij binnen de talrijke gespecialiseerde comités als lijfwachten van de Chinese economie. In de wandelgangen speuren zij naar elke mogelijke dreiging: de intentie van een andere staat om een klacht in te dienen, voostellen tot handelsrichtlijnen die de nationale belangen kunnen schaden, enzovoort. In dergelijke gevallen volgt meestal een discreet informeel overleg tussen de betrokken partijen om een formele aanvaring te voorkomen. Het geringste signaal dat er schadelijke maatregelen op komst zijn, kan immers een negatieve speculatie op gang brengen die zeer nadelig is voor China's investeringsklimaat. Komt het toch tot een officiële klacht, dan is het een kwestie de initiatiefnemer zoveel mogelijk te isoleren en sancties te voorkomen.

Ver weg van de kleine discrete vergaderzaaltjes in het WTO-hoofdkwartier in Genève zijn er de jaarlijkse luidruchtige ministeriële vergaderingen, waar het internationale handelsbeleid wordt uitgestippeld. Hier speelt China een twijfelende, vaak dubbelzinnige rol. Enerzijds profileert het zich als ontwikkelingsland en schaart het zich aan de zijde van andere derdewereldlanden. Peking herhaalt hier bijvoorbeeld zijn stelling dat elk land het recht heeft om zich te ontwikkelen op basis van zijn eigen noden. Regels voor een vrije wereldhandel zijn noodzakelijk, maar ontwikkelingslanden moeten de kans krijgen om deze op eigen tempo uit te voeren. China deelt ook het standpunt dat het Westen moet ophouden met de dumpingpraktijken in de landbouwsector en het weren van producten uit de derde wereld door middel van onredelijke kwaliteitseisen. Peking benadrukt tevens dat de dienstensector slechts zeer geleidelijk aan kan worden opengesteld: landen moeten hun sociale diensten en openbare voorzieningen kunnen afschermen. Anderzijds moeten arbeiders uit ontwikkelingslanden hun diensten vrijelijk kunnen aanbieden op de wereldmarkt.

Meermaals hebben Chinese vertegenwoordigers al opgeroepen om de gelederen van de derdewereldlanden gesloten te houden, maar in werkelijkheid zorgt China zelf voor toenemende verdeeldheid. Op het gebied van de landbouwmarkt is Peking wellicht een van de meest enthousiaste hervormers. De invoertaksen op landbouwproducten behoren tot de laagste ter wereld. De overheidssteun aan de export van landbouwproducten is zeer gering. De Chinese regering is bereid om de minst ontwikkelde landen een zekere mate van bescherming te gunnen, maar wel onder zeer strikte voorwaarden. Tot groot ongenoegen van veel Afrikaanse en Aziatische staten eiste China dat er paal en perk wordt gesteld aan de mogelijke landbouwsteun en voedselzekerheidsprocedures voor ontwikkelingslanden. Ook op het vlak van de textielindustrie kunnen andere textielproducenten zich niet vinden in de verregaande voorstellen tot liberalisering van Peking.

Ondanks het feit dat China deelnam aan het retorische bombardement op het Westen, weigerde het een prominente rol op te nemen tijdens de ministeriële onderhandelingen. In tegenstelling tot andere titanen uit het Zuiden als India en Brazilië deed de Volksrepubliek nauwelijks concrete voorstellen om een nieuw wereldhandelsakkoord te bereiken. De verklaring hiervoor is dat de Volksrepubliek zich steeds beter kan vinden in het huidige handelsregime. Peking heeft in principe geen nieuw akkoord nodig. Ten eerste meent China dat het westerse protectionisme beter kan worden aangepakt door gebruik te maken van de bestaande procedures en wetten dan door grote debatten te voeren. Daarenboven verstrijken de vervelende overgangsmaatregelen toch in 2015, waardoor Peking zich nog sterker kan positioneren in de zware procedureslagen. Ten tweede houdt China niet van het pleidooi van de derdewereldlanden voor allerlei beschermende maatregelen om hun industrieën te beschermen tegen buitenlandse concurrentie. China wil geen potten breken en wenst de goede banden met de ontwikkelingslanden te behouden. Van de andere kant beseft het echter dat het zelf het eerste slachtoffer van dit beleid kan zijn. Daarbij blijft elk lagelonenland een potentiële concurrent en zou best voorkomen worden dat ook deze landen hun industrialisatie op gang trekken. Ten derde vormt het landbouwdossier geen echt breekijzer voor de Volksrepubliek. Vooral de rijke kustprovincies hechten niet veel belang aan deze kwestie en in de nabije toekomst zal de Chinese agrarische sector, op wat nicheproducten na, vooral blijven produceren voor de binnenlandse markt.

IMF EN WERELDBANK: OUDE TANTES

“We verwachten van het IMF en de Wereldbank dat zij zich inspinnen voor meer toezicht op de internationale financiën, meer aan sturing doen en meewerken aan de groei en armoedebestrijding van ontwikkelingslanden,” aldus de voorzitter van de Chinese nationale bank. Het handhaven van de financiële stabiliteit in de wereld is de kerntaak van deze twee instellingen en Peking kan zich daar op het eerste gezicht best in vinden. Zoals boven verwoord, is China zeer bevreesd voor een internationale financiële crisis omdat die het binnenlandse groeiproject in gevaar kan brengen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de Chinese vertegenwoordiger bij het Internationaal Monetair Fonds (IMF) de instelling opriep om “spoedig maatregelen te treffen om op een doeltreffende manier de massale, chaotische en verstorende stromen van kapitaal tegen te gaan.” De delegatie wierp ook een stok in het hoenderhok toen zij het fonds voorstelde om strenger toe te zien op het Amerikaanse macro-economische beleid en de fluctuaties van de dollar binnen de perken te houden. Hiermee ging de Volksrepubliek regelrecht in de tegenaanval na het aanslepende gezeur uit Washington over de te laag genoteerde Chinese munt. Een tweede belangrijke taak betreft het afremmen van speculanten op de Chinese markt. De instroom van buitenlands kapitaal naar bijvoorbeeld de industrie is een goede zaak. Steeds meer buitenlandse investeerders zijn echter uit op andere beleggingsvormen, zoals vastgoed en allerhande spaarfondsen. Deze investeringen zijn een heuse plaag voor de economische beleidsmakers in Peking. De prijzen van bouwgronden swingen de pan uit en Chinese banken worden kunstmatig opgeblazen. Deze ‘zeepbellen’ kunnen van de ene op de andere dag uiteenspatten indien de casinobeleggers beslissen hun geld uit China weg te halen. Daarom wil de Chinese regering dat het IMF meer bevoegdheden krijgt om speculatiefondsen te controleren en om regels op te leggen aan grote financiële bedrijven.

De Volksrepubliek heeft dus haar eigen idee over het takenpakket van de twee Bretton-Woodsinstellingen. Dit geldt ook voor de wijze waarop zij hun doelstellingen verwezenlijken. Chinese vertegenwoordigers hebben al frequent hun ongenoegen geuit over de politisering van de agenda. Vooral de Wereldbank moet het ontgelden en wordt verweten ‘onrealistische eisen’ en ‘willekeurige regels’ op te leggen aan de landen aan wie ze leningen verstrekt. “De Bank moet voorkomen dat ze een politiek instrument wordt van enkele landen,” zo luidde het. China eist van beide organisaties meer inspraak voor de ontwikkelingslanden. Het land wil vooral ook dat beslissingen worden getroffen na ‘dialogue en consultatie’ in plaats van ‘in commandostijl’.

Ondanks deze klare visie blijft Peking vrij sceptisch over de mogelijke slagkracht van de Wereldbank en het IMF. Met betrekking tot de rol van het Muntfonds als stabiliserende kracht gaat China ervan uit dat de Verenigde Staten zich nooit zullen laten controleren en dat Washington op de rem zal staan bij elke poging om de internationale kapitaalsstromen aan meer regels te onderwerpen. Anders dan in de Wereldhandelsorganisatie kunnen de leden van het IMF veel minder een beroep doen op vaste regels en procedures om hun wensen door te drukken. Beslissingen worden veeleer ad hoc genomen en Washington heeft door zijn aantal stemmen de mogelijkheid om elk voorstel te kelderen. Tot slot maakt de Chinese regering zich hoegenaamd niet de illusie dat het fonds een rol van betekenis te spelen heeft in geval van een nieuwe monetaire crisis. Daarvoor zijn de geldvoorraden die kunnen worden gebruikt om

getroffen landen uit het financiële drijfzand te trekken, veel te beperkt. Hetzelfde geldt voor de kredietlijnen van de Wereldbank. In vergelijking met de deviezenreserves van China zelf, staan de Bank en het Fonds nergens. Peking beschouwt het duo als twee oude tantes die nu en dan wel wat uitdelen, maar bedeesd van de zijlijn toekijken als er echt iets aan de hand is. Hoewel de Chinese vertegenwoordigers mee blijven denken over een verjongingskuur, voert China gelijktijdig de inspanningen op om alternatieven uit te werken. Zo trekt de Volksrepubliek hard aan de kar om in Azië mechanismen tegen financiële crisissen op te richten. China begint zich ook steeds meer te profileren als kredietverlener aan de derde wereld. Landen als Angola en Tsjaad hebben hun samenwerking met het IMF al afgebroken nadat China hun had voorzien van enkele miljarden dollars goedkoop krediet.

BESLUIT: CHINA AAN HET ROER

Wie zijn macht wil doen gelden, moet zich meester maken over de ideeën, zo beweerde Antonio Gramsci. Dwang en geweld zijn wellicht de meest voor de hand liggende uitingen van macht, maar het aanwenden ervan is kostbaar en uitputtend. Afgezien van hun militaire en economische potentieel hebben alle grootmachten in het verleden inderdaad geprobeerd om andere spelers door middel van ideële constructies aan zich te binden. Meestal kregen deze de gestalte van 'vrede'. De Pax Romana, de Pax Mongolica, ... alle hadden zij als doel om individuen en bevolkingsgroepen te doordringen van het belang om zich bij de leidende natie aan te sluiten. Toen Groot-Brittannië in de achttiende eeuw zijn positie als wereldmacht consolideerde, maakte de economische denker Adam Smith gewag van een *harmony of interests*. Onder de vleugels van het Britse rijk zouden alle andere staten zich verder kunnen ontwikkelen indien zij afzagen van politieke confrontatie. De Engelse industriële groei zou in eerste instantie de rest van Europa op sleeptouw nemen en de sterke positie van het pond sterling zou zorgen voor financiële stabiliteit. Vrije handel en liberalisme waren de waarden waarmee Londen de harten en geesten van de rest van de wereld probeerde te winnen. Nadien hebben de Verenigde Staten deze fakkel overgenomen. De bekende politicoloog Robert Gilpin bestempelde de VS als een *benevolent hegemon*, een wereldmacht die na de Tweede Wereldoorlog vooral de toon aangaf door te zorgen voor economische stabiliteit en zekerheid. Meer dan elke andere supermacht deden de Verenigde Staten een beroep op internationale instellingen om het vertrouwen en de inschikkelijkheid van andere landen voor zich te winnen. In 1946 werden de Wereldbank en het IMF boven de doopvont gehouden. Deze organisaties moesten de in puin geschoten wereld voorzien van kredieten om de vraag naar Amerikaanse goederen aan te zwengelen en dus onrechtstreeks de economische positie van de VS te versterken. De dollar nam de leiding over van het pond sterling en werd de maatstaf van het wereldwijde geldverkeer. Het Algemeen Akkoord over Handel en Diensten (GATT), de voorloper van de Wereldhandelsorganisatie, moest de grenzen van andere landen openhouden voor Amerikaanse investeringen en goederen. De Verenigde Naties werden in 1945 opgericht als klankbord van de wereld, maar de toonzetting gebeurde grotendeels op basis van Amerikaanse normen en waarden over democratie en mensenrechten. Naast deze internationale fora werden tal van andere instellingen opgericht om Amerikaanse principes, normen en technologieën ingang te doen vinden in de rest van de wereld. Het multilateralisme dat na de Tweede Wereldoorlog is gegroeid, blijkt dus een loot van de machtspolitiek van Washington.

Of deze evolutie goed of slecht is, laten we hier in het midden. Belangrijk is het succes ervan. Dat bleek slechts een kort leven beschoren. De Koude Oorlog zorgde ervoor dat de Verenigde Naties quasi verlamd werden door de voortdurende obstructiepogingen van beide grootmachten. Na de jaren 1970 werden ook de Wereldbank en het Muntfonds irrelevant, doordat Washington zijn positie als financiële stabilisator niet langer kon vervullen. Door de wederindustrialisering van Japan en Europa bleken de vrijhandelsprincipes als een boemerang terug te slaan. "Na lange tijd geprofiteerd te hebben van de eigen wetten en regels," formuleerde Ernest Mandel in 1970, "worden de Verenigde Staten er nu zelf het slachtoffer van."

Het is in deze context dat we China's optreden binnen de internationale organisaties moeten situeren. In de jaren 1970 had China zich ondanks retorisch weerwerk onder de

politieke paraplu van Washington geposteed omdat het in conflict lag met de Sovjet-Unie. Na de toetreding tot de Verenigde Naties liet Peking de Verenigde Staten begaan, hoewel het in de Veiligheidsraad over een vetorecht beschikte. In het begin van de jaren 1980 volgde een soortgelijke toenadering op economisch vlak. De hervormingen van Deng Xiaoping hadden zich immers geënt op de principes van liberalisering en privatisering. Instellingen als de Wereldbank werden aangeklampt voor goedkope kredieten.

Na enkele decennia van selectieve onderwerping wordt vandaag duidelijk dat de Volksrepubliek zich opmaakt om zelf mee aan het roer te gaan staan. Niet dat China de Verenigde Staten weldra zal opvolgen als supermacht. Daarvoor is de binnenlandse economische en politieke transitie van een agrarische staat naar een moderne, dynamische samenleving nog veel te onzeker. De relatieve verzwakking van Amerika maakt het voor China echter mogelijk om binnen de bestaande instellingen meer druk uit te oefenen op de agenda. Deze diplomatieke inspanningen blijven grotendeels uitgaan van de identiteit van een ontwikkelingsland. Dit vertaalt zich in een pleidooi voor politieke stabiliteit waarbij de westerse invulling van mensenrechten en democratie het moet ontgelden. Ook op economisch vlak wordt de nadruk gelegd op stabiliteit en zekerheid: eerlijke handel, een solide financieel klimaat, enzovoort. De Volksrepubliek blijft dus vooral uitgaan van haar eigen zwaktes. Slechts zeer geleidelijk aan worden nieuw verworven sterktes gekanaliseerd naar de internationale vergadertafels. De nieuwe technologische standaarden, de bereidheid om geldreserves ter beschikking te stellen aan andere landen, ... zijn enkele stappen die kunnen wijzen op een groter wordende assertiviteit. Vooralsnog is er echter geen sprake van een Chinese globalisering, maar van een globalisering met enkele Chinese karakteristieken.

China, reus op lemen voeten

	Aandeel in de wereld	Groei
Bevolking (1.288,4 miljoen in 2003)	20,5%	1,0% in 1990-2003
Bruto Nationaal Product		
• in dollar (1.417 miljard dollar in 2003)	4,1%	9,5% in 2002-2003
• in koopkracht (6.435 miljard dollar in 2003)	12,5%	
Goederenuitvoer (439 miljard dollar in 2003)	5,8%	23% in 2005
Industriële productie	7,1%	30% in 2005
Intellectuele eigendomsrechten	4,6%	250% in 2005
Binnenkomende buitenlandse directe investeringen (60,6 miljard dollar)	9,4%	
Reserves aardolie en gas	1,4%	0,1%
Bevolking onder de internationale armoedegrens		
• minder dan 1 dollar per dag	16,6% in 1998	
• minder dan 2 dollar per dag	46,7% in 1998	

Bronnen: Wereldbank (*World Development Report 2005*) en UNCTAD (*World Investment Report 2005*)

[literatuur]

CASS D.Z., WILIAMS B.G & BARKER G. (red.), *China and the World Trading System: Entering the New Millennium*, Cambridge University Press, Cambridge, 2003.

GAO H. & LEWIS D., *China's Participation in the WTO*, Cameron, Londen, 2005.

GEERAERTS G. & HOLSLAG J., *Macht of Mythe? Achter de schermen van het Chinese groeimirakel*, VUB-Press, Brussel, 2006.

HOLSLAG J., 'China's New Mercantilism in the Central African Region', in *African and Asian Studies*, vol. 5 (2), 2006.

PEI MINXIN, *China's Trapped Transition: The Limits of Developmental Autocracy*, Harvard University Press, Harvard, 2006.

VANDAELE J., *Het recht van de rijkste. Hebben andersglobalisten gelijk?*, Houtekiet, Antwerpen / Amsterdam, 2005.

ZHANG YING, *Globalisation and State Transformation in China*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004.